

Михайло Ібрагімов, д. філос. н.

Євгеній Пінчук, д. філос. н.

Національний університет фізичного виховання і спорту України

“СПОРТИВНЕ ТІЛО” ТА “СПОРТИВНА ДУША” ЯК ПОСТЕКЗИСТЕНЦІАЛІСТСЬКІ СМИСЛОУТВОРЕННЯ У СУЧАСНІЙ МЕТААНТРОПОЛОГІЇ

Mikhail Ibragimov, Doctor of Philosophy

Yevhen Pinchuk, Doctor of Philosophy

National University of Physical Education and Sports Ukraine

"ATHLETIC BODY" AND "ATHLETIC SOUL" AS POST-EXISTENTIAL MEANINGS IN MODERN META-ANTHROPOLOGY

The problems of post-existential explication of the achievements of modern meta-anthropology in the system of physical culture and sports worldview are considered. It describes the content of new emotional shapes: "athletic body" and "athletic soul" in the concept of personal, personalist and communicative qualities of being an athlete in the process of competitive activity. "Athletic Body" is an inspired body, where the emphasis shifts towards the creative spiritual energy of the physical, biological, mechanical, sexual, and of the carnal body in general. The athlete always tries to go beyond the bounds of bodily givenness and symbolizes in the competitions the potential possibilities of his own bodily organism in pursuit of perfection.

Keywords: meta-anthropology, athletic body, athletic soul, post-existential thinking.

Вступ. Вважається, що західноєвропейські мислителі П.-М.Фуко, М. Барт, М. Мерло-Понті, Ж. Дельоз, Ж.-Л. Нансі, Е. Левінас та інші ввели у ХХ ст. поняття «тіло» та похідне від нього «тілесність» в інструментальне поле сучасної філософії, психології, соціології, культурології, етики, естетики, хоча воно має багату традицію смислоутворення. Останнім часом «тіло» стало одним із глобальних принципів посткультури та виступає своєрідною антитезою до поняття «духовність». Проблемою артикуляції тіла і тілесності у світовій філософській думці сповнені всі її сучасні напрямки від неомарксизму, неофрейдизму до аналітичної філософії, постмодернізму та постекзистенціалізму.

Якщо оминати в межах нашої тематики численні історичні екскурси, антропологічні студії українських філософів, то можна констатувати, що сучасна філософська антропологія шукає нових світоглядних засад, які б додали усталені класичні розуміння психосоматичної сутності людини у порівняльних вимірах з іншими біологічними видами. Постмодерністська філософія доповнила мовний арсенал, що позначає предметно-тілесний світ людини, поняттями: «тілесні практики», «тілесна топографія», «ландшафт», «поверхність», «феноменологічне тіло», «соціальне тіло», «культурне тіло», «еротичне тіло», «текстуальне тіло», «внутрішнє і зовнішнє тіло», «абсолютне тіло».

У наведеному вище ряді характеристик тіла не вистачає поняття «спортивне тіло» та «спортивна душа», своєрідність характеристик яких могла б стати предметом вивчення нової «філософії спорту» як міждисциплінарної світоглядної галузі знань та доповнювало б філософсько-антропологічну складову у загальному наукознавстві.

Гіпотеза: висхідними категоріями філософії спорту як галузі суспільно-теоретичного знання є «спортивне тіло», яке має специфічні антропологічні параметри, а також – «спортивна душа», що характеризує духовний світ спортсмена.

Мета роботи: завдяки екстраполяції основного питання філософії на теоретичну базу фізичної культури і спорту обґрунтувати висхідні категорії понятійного апарату нової гуманітарної дисципліни – філософії спорту.

Матеріал і методи. Організація досліджень.. Аналіз літературних джерел, цілеспрямоване опитування спортсменів на предмет їх самовідчуття у сфері фізкультурно-спортивної життєдіяльності і повсякденній культурі.

Методи дослідження. Робота ґрунтується на використанні методів діалектичної логіки сходження від абстрактного до конкретного, феноменологічної редукції, компаративного.

Результати досліджень. Спорт маніфестує весь апофеоз цивілізаційних перипетій людського тілесного буття, що відображається у різноманітних філософсько-духовних практиках і вдало акумулюється в постекзистенціалістському мисленні. «Сучасний спорт є не просто породженням відповідних методологічних передумов, але й сприяє зміні уявлень про характеристики тілесності і соціальний статус людського тіла як такого», – пишуть Газнюк Л.М., Семенова Ю.А.¹

До речі, термін “постекзистенціалістське мислення”, до якого ми в подальшому будемо апелювати, вводять в науковий обіг українські автори Г. Ємельяненко, К. Райда, С. Шевченко, котрі позначають ним “сукупність різноманітних культурологічних синтезів класичного екзистенціалізму з різними галузями філософії та гуманітарними дисциплінами”, серед яких вони називають і екзистенціалістську антропологію². У названому контексті в понятті тіла і тілесності поєднується поліваріантні філософські концепти його функціонування як цілісної духовно-природної, емоційно-тілесної системи, що у фізкультурно-спортивному розгортанні надає названим смислоутворенням практичного динамізму і конкретизується в “спортивному тілі” та “спортивній душі”. Який же їх зміст?

У повсякденному спілкуванні вони вживаються у розумінні естетично-досконалого людського тіла з атлетичною статурою, фізично і духовно розвиненою його організацією. Оскільки кожна людина прагне до досконалості, то в ній завжди є потяг до екстриму, до випробувань. Людина в житті є азартний гравець у власної долі, хоча мімікріє в соціумі, приховує свою пристрасть до авантюри. Класичний екзистенціалізм фіксує це у понятті “бунтівна людина” (А. Камю), що наглядно-практично інсценує спорт. Постекзистенціалізм намагається осмислити людину у коловороті повсякденних подій в часи її піднесення, самовозвеличення і розпаду, амбітної претензійності та принизливої пригніченості. Постекзистенціалізм як філософське вчення облишений крайнощів натуралістичного структуралізму і психологізму та говорить про сучасне психосоматичне буття людини (Л. Газнюк). В певній мірі кожна людина – спортсмен, а життя – суцільний спорт. Філософія спорту – це філософія не виокремленого із всієї сукупності соціальних відносин своєрідного виду життєдіяльності, яким є спорт, а практична філософія напруженого співпереживання душі і тіла, тілесного всесвіту і світового духу, що наповнює смыслом існування спортивне тіло і спортивну душу.

Наукове дослідження специфічних особливостей названих категорій актуалізується в практичному плані у зв'язку із загостренням проблеми адаптації людського організму до нових об'єктивних реалій технологізації, інформатизації і комп'ютеризації всіх сфер суспільного життя, в наслідок чого психосоматичне буття людини починає втрачати предметно-тілесні орієнтири та символізується і віртуалізується. Під таким кутом зору ставиться під сумнів питання виживання спорту, його перспектива, а саме: вичерпності резервних і потенційних можливостей організму людини. Ті ж, хто заперечують культурологічну цінність сучасного спорту, апелюють до таких його рис як спотворена правилами й організаторами гра, показова формалізована змагальність за правилами, прославлення потягу до зверхності у людських взаєминах, що не відповідають і не впливають із сутнісних рис творчої самодіяльності і пропагують відразливі риси людської сутності (Й. Хейзинга). Поширюються ідеї про “вимирання спорту” (Л. Кристофер). Але постійна видозміна фізкультурно-спортивної діяльності, виникнення все нових і нових її видів, демонструє у спорті багатогранність людського буття, винахідливість людини у здійсненні своїх життєвих проєктів і показує невичерпні можливості її свободи і творчості як соціобіологічного виду. А тому в постекзистенційному мисленні в поняттях “тіло” і “душа” переплітаються всі смислові нюанси

¹ Газнюк, Л.М., Семенова, Ю.А. (2010). Аксіологія тілесності в контексті фізичного розвитку людини. *Парадигма здорового способу життя: духовні та фізичні компоненти: Збірник наукових статей II Міжнар.наук.-теоретичної конференції кафедри соціально-гуманітарних дисциплін. 19-20 березня 2010 р.*, Київ: НУФВСУ, 4, 23.

² Ємельяненко, Г., Райда, К., Шевченко, С. (2012). *Цінності та постекзистенціалістське мислення.* Київ-Полтава-Слов'янськ: ПАРАПАН, 7.

“культурного”, “еротичного”, “феноменологічного”, “біологічного”, “соціального”, “комунікативного” та ін. тіла. Постекзистенціалізм – це нова метаантропологія.

В теорії спорту, фізичного виховання і його різновидах – рекреації, реабілітації тощо поняття “спортивне тіло” зустрічається побіжно. В основному про нього говорять як про «стан, який виникає під впливом фізичного виховання»¹. Слово “стан” вчені розглядають як структурний компонент **фізичного розвитку**. Т.Ю. Круцевич і Г.В. Безверхня пишуть: “Фізичний розвиток як стан – це комплекс ознак, що характеризують морфо-функціональний стан організму, рівень розвитку фізичних якостей та здібностей, необхідних для життєдіяльності”². Тобто, під “спортивним тілом” в даному випадку розуміється морфологічний і функціональний стан організму, а фізичний розвиток як “природний процес вікових змін” в ньому, “зумовлений спадковими факторами і конкретними умовами зовнішнього середовища”³.

Спортивна медицина, використовуючи методи спеціальних природничих наук – біофізики, біохімії, біомеханіки тощо, спрямовує свої дослідження на вивчення фізіологічних властивостей організму спортсмена, розглядає “спортивне тіло” з точки зору можливостей досягнення якомога вищих спортивних результатів. Тобто, спортивне тіло і спортивна душа не акцентуються як самоціль, як здатність людської душі виявляти себе за допомогою тілесного, фізико-біологічного інструментарію. Спортивна медицина досліджує функціональні особливості “спортивного серця”, “спортивного дихання”, “спортивного опорно-рухового апарату” у вузькоутилітарних цілях, досягти перемоги у змаганнях “за будь-яку ціну”, що обертається розвитком дегуманістичних тенденцій в спортивному середовищі. Спортсмен розглядається не як особа, а як її манекен, а тому посилюється смертність на спортивних змаганнях, скорочується тривалість життя спортсменів, а молодь, боячись перевантажень і викликів їх здоров’ю, не прагне поповнити ряди тих, хто прикрашає наше життя красою тілесності.

В соціогуманітарному напрямку фізкультурно-спортивної науки (соціології, психології, педагогіці, управлінні та ін.) названі терміни також не розповсюджені, бо названі науки своє завдання вбачають у обслуговуванні прикладних аспектів спортивної діяльності і вважаються супровідними. Спортивна філософія спрямована в русло корпоративних інтересів досягнення успіху у змагальній діяльності, а тому філософсько-світоглядний компонент, завдяки професійній “зашореності” у названих гуманітаріях, здебільшого ігнорується, хоча так чи інакше він не оминається.

Отже, необхідність розвитку філософії спорту як нового антропологічного проекту в постекзистенційному мисленні зумовлені практичними й теоретичними проблемами сьогодення. Сучасну метаантропологію Н. Хамітов визначає її “як філософію фундаментальних екзистенційних вимірів людського буття”. “Філософська антропологія набуває себе, лише стаючи філософією меж людини мета-антропологією”, – пише він⁴. І далі: “Якщо ми ставимо питання про екзистенційні виміри людського, не треба особливо доводити, що екзистенційно-особистісне буття людини є принципово неоднорідним”⁵.

Акцентуючи у філософській метаантропології такі її сутнісні риси як “вихід за межі буденного, граничного та метаграничного вимірів буття людини”, можна виділити: особистісну, персоналістичну та комунікативну його складову. В їх експлікації на фізкультурно-спортивну реальність, продовжимо характеристику сутнісних рис “спортивного тіла” та “спортивної душі”.

Якщо розглядати через призму особистісної складової метаантропології, то в її концепті «спортивне тіло» виглядає як своєрідна інтерпретація “культурного тіла”. Соціокультурний вимір спорту полягає у з’ясуванні його сутності в загальному багатобарвному спектрі людських переживань, акцентує цілісність спортивного тіла, що належить **особі** спортсмена, як соціалізованого індивіда. Спорт активно впливає на всі сторони життєдіяльності суспільства, в тому

¹ Круцевич, Т.Ю., Безверхня, Г.В. (2010). *Рекреація у фізичній культурі різних груп населення: навчальний посібник*. Київ: Олімп.л-ра., 16.

² Там само.

³ Там само.

⁴ Хамітов, Н. (2012). *Філософська антропологія як метаантропологія: історія та сучасність. Філософсько-антропологічна студія 2012 “Творча спадщина В.І. Шинкарука та сьогодення (До 80-ліття від дня народження)”*, Київ: Стило, 2, 15.

⁵ Там само, 6.

числі і духовну його ауру, що з філософської позиції відображається у специфічному фізкультурно-спортивному світогляді. Людина входить у світ, в першу чергу, тілесно-чуттєво, що виражається у її світосприйнятті як “Я – у світі” та “Світ – у мені”, а вже потім продовжується у дихотомічному зв’язку як “Я – для світу” та “Світ – для мене”. Світоуява переносить людину у сферу образності, проектування майбутнього “Я в собі” і “Я для себе” і в такому дискурсі – “Я для Інших” та “Інші для мене”. На підставі сказаного можна стверджувати, що спорт виступає одним із факторів подолання відчуженості у людських взаєминах, притаманних сучасній віртуалізації. Він стверджує тілесне *світовідчуття* людини, що надає їй життєвої радості й насолоди. В цьому плані Х.У. Гумбрехт говорить про “філософію присутності”, що створює спортивне дійство, а тому приносить похвалу красоті спорту¹.

Інтерес до спортивного тіла і спортивної душі спричиняє їх унікальність, неповторність, самотність, все те, що демонструє на їх прикладі сутнісну рису людини як непередбачуваної і не “прорахованою” істоти. Постекзистенціалістську антропологію цікавить те, що людина мислить не стандартизовано, а своєрідність її сприйняття світу відбувається спонтанно, щомиттєво, алогічно. В спортивній душі завжди закладений секрет, витівка, сюрприз, несподіванка, а це спонукає її до куражу, закладає здатність до авантюри, що дозволяє характеризувати спортсмена як особу творчу і харизматичну. М.Булгаков у романі “Майстер і Маргарита” переконує, що “людина без сюрпризу всередині, у своєму ящику, не цікава”². А тому духовність спортсмена постає не виокремлено із її цілісності, а інкорпоративно з тілесністю, що створює нове смислоутворення у розумінні самої людини, її реального буття з усім комплексом переживань, страждань, відчаю і радості. В такому контексті спортивне тіло і спортивна душа символізує обмеженість і нескінченність власного буття, що дозволяє розглядати її як символ в культурно-історичному процесі. “Саме процес символізації, який здійснюється в духовних практиках, конститує можливість виявлення змістовних характеристик тілесності внаслідок встановлення своєрідного <діалогу> і <тіла> символу”, – підкреслює А.О. Осипов³.

Спортсмен, як художник, постійно складає реальний образ людської цілісності, долаючи існуючі перешкоди на шляху до досконалості. Спортсмен, як скульптор, постійно вдосконалюється в створенні краси людської тілесності, стимулюючи розвиток етико-естетичних якостей особистості, емоційно забарвлюючи і спокушаючи своїм тілом погляд оточуючих. У цьому виявляється творча сутність тілесності, як мистецтва перетворення людини з буденного, доступного, фізично окресленого, біологічного виду в демонічну силу, здатну творити дива. Для цього необхідно виявити в особистості спортсмена властивий йому талент, “вроджені ідею” (Декарт), Божий дар, ту іскру, яка робить його майстром. У спортивному змаганні відбувається граничне напруження тілесних властивостей людини, душа як би залишає у цей момент тіло і утворює емоційно-духовну атмосферу ігор, чемпіонатів, олімпіад. Спортсмен змагається не тільки зі своїм суперником, але і в першу чергу, із самим собою. Спорт – це боротьба душі і тіла! Спорт – це реальне об’єктивна спроба вирішення цього конфлікту. У цьому полягає загальнокультурологічна місія спорту.

Феноменологія спорту передбачає урахування особливостей індивідуальних психосоматичних якостей, притаманних особі спортсмена і закарбованих у тілесному досвіді. Екзистенціалізм розглядає тілесний досвід окремого індивіда в кожен період її життєдіяльності як світовий і одноактний. Спортивний тілесний досвід є не лише генетично вроджений і не тільки видовий чи родовий, а й набутий під час фізичного навчання і тренування. Спортивне *світовідчуття* є перманентним по своїй суті і виражається у мінливості тілесної постанови спортсмена в різних географічно-кліматичних і часових умовах здійснення змагальної діяльності. Тіло, його м’язи, шкіра, серце, кров, а не виключно нервові клітини, пам’ятливі і реагують на зміну обставин миттєво. А тому спортивне тіло, як ніяке інше, єдине із світом ситуативно. Перманентність тілесного досвіду виявляється в тому, що зміни будь-якої ланки в організмі спортсмена можуть лише до певного часу компенсуватись, але якщо вони не пов’язані

¹ Гумбрехт, Х.У. (2009). *Похвала красоте спорта*. Москва: Новое литературное обозрение, 7-15.

² Булгаков, М.А. (1991). *Избранное. Мастер и Маргарита. Роман*. Москва: Просвещение, 114.

³ Осипов, А.О. (2012). Тілесність та символічний характер духовності. *Мультиверсум філософський альманах*, 9 (117), 20.

з органічними зрушеннями від перенасиченості тренувального процесу або низького рівня підготовки спортсмена до певного типу змагань¹.

Проблему ситуативності індивідуального світовідчуття, необхідно враховувати у тренувальному процесі, оскільки, як зазначають науковці, що займаються спортивним травматизмом, “термінова реакція організму на навантаження різної спрямованості строго специфічні, що зумовлені індивідуальними особливостями функціонування різних систем і організму в цілому². Коли тіло недотреноване – йому не вистачає досвіду і внаслідок цього на змаганнях може відбутися ситуативний його “зрив”. Мова йде про “набуті “слабкі ланки”, пов’язані з недоліками тренувального процесу”³.

На підставі експериментально-прикладних досліджень можна стверджувати, що спортсмен на своєму тілесному досвіді демонструє індивідуально-особистісні риси, свій талант, морально-духовні і вольові якості і, в першу чергу, волю до життя, життєтворчості. Спортивне тіло як берегиня спортивної душі демонструє в практичному досвіді надану людині волю до життя, смисл котрого полягає у вмінні долати труднощі, йти наперекір випробуванням долі і мати терпіння у здоланні перешкод. Хто не знає гіркоти поразок, той не знає радості перемоги і, в першу чергу, – перемоги над собою. Культурно-соціальний смисл спорту полягає не лише в демонстрації фізичної, тілесної сили, успіху, а і в моральній поведінці спортсмена в разі поразок, вияву фізичної, тілесної недосконалості, обмеженості властивостей його соматичної побудови. Це є постійним нагадуванням суспільству, що майстерний витвір природи чи бога, яким є тілесний організм людини, вимагає відповідального постійного опікування про нього. Людина має сама подбати, щоб її універсальний тілесний організм “працював” злагоджено. Самодостатність людини складає не лише чистота помислів, а й тілесне здоров’я. Але, щоб лікувати тіло за допомогою фізичних вправ, необхідно лікувати душу і налаштувати, “принасилувати” її до систематичних занять фізичними вправами.

Розкриваючи соціально творчий зміст діяльності спортсмена з точки зору персоналістичної складової метаантропології, слід звернутись до поширеного в сучасній естетиці поняття “*еротичного тіла*”. Постнеофрейдистська філософія розглядає людину як “добротну машину бажань”, орієнтовану на збирання потоків лібідозної енергії. Сучасна філософія “фактично висунула *сексуальність*, як головну функцію тіла, в якості еквівалентної заміни *духовності* класичної філософії і християнського богослів’я”⁴. “Ерос” філософія завжди розглядала як стимул до творіння з усіма позитивними і негативними наслідками. Поняття еротичного тіла започатковується у релігійній і філософській традиції із слова “плоть”, як носія творчої наснаги (*рос.* – “вождеделение”). Сексуальність часто ототожнюється з “плотським”, яке є “невидимим” (М.Мерло-Понті). Це стихія, душа всесвітнього єднання розумного і нерозумного, це сила конструювання і руйнування.

Спорт є проявом розумного і не розумного в людській сутності, а по тому “еротичне тіло” є складовою «спортивного тіла». У спортивній психології жваво обговорюється питання про вплив сексуальної налаштованості спортсмена на успіхи у змаганні. Довгий час вважалося, що спорт є сублимацією гіперсексуальності, а тому пропагувалось лікарями й тренерами “стриманість” від сексуальних втіх у середовищі спортсменів. Наукові дослідження спростували подібну доктрину і заявили про суто індивідуальний характер взаємозв’язку сексуальності й творчості. Сексуальність не ідентифікується із спортивним тілом, а пов’язана з пристрастями спортивної душі, її наснаги чи незадоволення від тілесної експансії, агресії, урівноваженості. Спортивне тіло та спортивна душа випробовують на собі болісну насолоду *екстазу*, цілеспрямованого до перемоги стану *експресії*, а під впливом оточуючих і суперників – *експансію* у між особових стосунках. Через спортивне тіло спортивна душа прагне до володарювання (Ф. Ніцше).

Комунікативна особливість спортивного тіла виявляється через спортивну душу, яке створює неповторну атмосферу *радості* як однієї із суспільних екзистенціалів спорту. На противагу

¹ Лучко, О., Айнікіна, О. (2011). Травматизм у спортивних єдиноборствах. *Вісник Прикарпатського університету. Фізична культура*, 14, 3, .99.

² Бабінец, Е.А., Бабінец, А.Л. (2011). Коррекция тренировочного процесса квалифицированных пловцов в программах занятий и отдельных микроциклах подготовки. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, 3, 72.

³ Максимова, Ю. (2011). Функціональний стан поперекового відділу хребта верхніх акробатів. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*, 1, 47.

⁴ Бычков, В.В. (2004). *Эстетика*. Москва: Гардарики, 5.

класичним екзистенціалістам, які “проблематичність людського існування бачили, – пише Т.В. Лютий, – в його обумовленості такими фундаментально-граничними характеристиками, як неспокій, відчай, нудьга або жах”¹, постекзистенціалістське мислення звертається до людського оптимізму, що особливо маніфестується в спорті. Людина дійсно не може бути в стані умиротворення, спокою, щомиттєво щасливою і задоволеною собою. Пристрасті бентежать її душу, думаючи про реальне вона завжди бажає не реального. Щасливою людина буває, долаючи власними силами перешкоди на її життєвому шляху і досягаючи успіху в ньому тоді, коли вона відбулася як творець власної долі. В соціумі людина може відчувати себе щасливою, знаходячись у мить злагоди себе з собою і оточуючими, бути потрібною Іншому не по обов’язку, а по внутрішньому велінні совісті. Людина, яка живе сама для себе, не відчуває потреби в необхідності співучасті в її існуванні, огидна і є тягарем для Інших. А тому спорт вчить людей взаємної співчутливості в разі поразок під час виступів на змаганнях і співраді в разі перемог. Спортивне тіло створює насолоду, а спортивна душа – задоволення для учасників спортивного дійства.

Спорт інсценує життєві випробування, які не можуть здолати людського пафосу у їх спрямуванні до майбутнього. На прикладі глядацької спортивної аудиторії, котра йменується як вболівальники, створюється атмосфера колективізму, співучасті, взаємної причетності до соціального буття людини. Спорт є яскравим підтвердженням реальності філософської позиції С. Екзюпері про те, що в житті людини немає більшої радості чи радості взаємного спілкування. В такому плані спортивне тіло і спортивна душа піднімаються до рівня “всеохопності буття”, їх боготворчої сутності.

Постмодернізм в релігійно-екзистенціалістському варіанті (Д. Дж. Лігі) розглядає “абсолютне тіло” як “нову всеохопність”, тіло, яке є абсолютним аполікапсисом, і що сьогодні відбувається вперше, то це сприйняття цього тіла або самого існування його суті, яке відбувається тепер у формі *missa jubilee* (величальної меси)². В такому смислоутворенні можна інтерпретувати спортивне тіло, завдяки його жертвовності і героїчності, як виявом нескінчених духовних потенцій людини, здатних до перевтілення і в певному розумінні, за словами Д. Лігі, до “апокаліптичного уславлення існування”. Спортсмени кидають виклик богам, ставлячи себе на рівень “гравців з вогнем”, а тому переможців піднімають на п’єдестал і увінчують земними вінцями слави (в олімпійському спорті), а люди надають їм матеріальні винагороди в (комерційному).

Висновки. Антропологія спорту і фізичного виховання – це філософсько-теоретичне вчення про відображення в спортивній реальності специфічних рис людини: гри, змагальності і видовищності в боротьбі за своє існування, самовиявлення і самоствердження. Завдяки цьому спорт стає соціально-культурним феноменом, а “спортивне тіло” – *еталонним видом фізичної культури*. Завданням антропології спорту є розкриття процесу “переходу” медико-біологічного, фізико-механічного, психосоматичного стану організму спортсмена в ряд культивування певних художніх образів тілесності. “Спортивне тіло” – це одухотворене тіло, де акцент зміщується в бік творчої духовної енергетики самого фізичного, біологічного, механічного, сексуального, а в цілому плотського тіла. Спортсмен завжди намагається вийти за межі тілесної данності і символізує у виступах на змаганнях потенційні можливості власного тілесного організму у прагненні до досконалості. *Спортивне тіло і спортивна душа – це нові смислоутворення постекзистенційної антропології, які фіксують процес перетворення психосоматичного стану організму спортсмена в культурологічний образ, відповідний історично-цивілізаційному рівню розвитку суспільства.*

З точки зору сучасної метаантропології спорт є різновидом соціальної творчості, а тому культурно-цивілізаційна цінність фізичної культури і спорту розкривається у їх впливу на самоідентифікацію людини як комунікативного, соціально активного індивіда в сучасному динамічному соціальному дійстві.

Подяки. Дослідження виконано згідно плану наукової роботи кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національного університету фізичного виховання і спорту України «Спорт як соціокультурний феномен».

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

¹ Лютий, Т.В. (2010). Маргінальність у людському бутті. *Грані людського буття: позитивні та негативні виміри антропокультурного*. Монографія. Київ: Наукова думка, 219.

² Вінквіст, Ч., Тейлор, В. (2003). *Енциклопедія постмодернізму*. Київ: Видавництво. Соломії Павличко ОСНОВИ, 235.

References:

1. Haznyuk, L.M., Semenova, U.A. (2010). Aksiolohiya tilesnosti v konteksti fizychnoho rozvytku lyudyny [Axiology of physicality in the context of human physical development]. *Paradyhma zdorovoho sposobu zhyttya: dukhovni ta fizychni komponenty: Zbirnyk naukovykh statey II Mizhnar.nauk.-teoretychnoyi konferentsiyi kafedry sotsial'no-humanitarnykh dystsyplin. 19-20 bereznya 2010 r.* [Paradigm of a healthy way of life: spiritual and physical components: Collection of scientific articles of the II International scientific-theoretical conference of the department of social and humanitarian disciplines. March 19-20, 2010]. Kyiv: NUFVSVU, 4, 22-27. [in Ukrainian].
2. Yemelyanenko, H., Rayda, K., Shevchenko, S. (2012). *Tsinnosti ta postekzistentsyalistske myslennya* [Values and post-existential thinking]. Kyiv-Poltava-Sloviyansk: PARAPAN. [in Ukrainian].
3. Krutsevych, T.U., Bezverkhnya, H.V. (2010). *Rekreatsiya u fizychniy kulturi riznykh hrup naselelnya: navchalnyy posibnyk* [Recreation in the physical culture of different groups of the population: a manual]. Kyiv: Olimp. [in Ukrainian].
4. Khamitov, N. (2012). Filozofska antropolohiya yak metaantropolohiya: istoriya ta suchasnist [Philosophical Anthropology as Metanthropology: History and Modernity]. *Filozofsko-antropolohichna studiia 2012 Tvorchy spadschchyna V.I. Shynkaruka ta sohodennya (Do 80-littyi vid dnya narodzhennya)* [Philosophical-Anthropological Studies 2012 "Creative Heritage V.I. Shynkaruk and the present (To the 80th anniversary of the birth)]. Kyiv: Stylos, 2, 11-18. [in Ukrainian].
5. Gumbrekht, H.U. (2009). *Pokhvata krasote sporta* [Praise the beauty of the sport]. Moscow: Novoye literaturnoye obozreniye. [in Russian].
6. Bulgakov, M.A. (1991). *Izbrannoye. Master i Margarita. Roman* [Favorites. The Master and Margarita. Novel]. Moscow: Prosveshcheniye. [in Russian].
7. Osypov, A.O. (2012). Tilesnist ta symvolichnyy kharakter dukhovnosti [The carnality and symbolic nature of spirituality]. *Multyversum filozofskyy almanakh* [Multiversum the philosophical almanac], 9 (117), 18-24. [in Ukrainian].
8. Luchko, O., Aynikina, O. (2011). Travmatyzm u sportyvnykh yedynoborstvakh [Traumatism in sports martial arts]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Fizychna kultura* [Bulletin of the Precarpathian University. Physical Education], 14, 3, 98-101. [in Ukrainian].
9. Babinets, E.A., Babinets, A.L. (2011). Korrektsiya trenirovochnogo protsessa kvalifitsirovannykh plovtsov v programakh zanyatiy i otdelnykh mikrotsyklakh podgotovki [Correction of the training process of qualified swimmers in training programs and individual training microcycles]. *Slobozhanskiy naukovy-sportivnyy visnyk* [Slobozhansky sports-science bullet], 3, 70-78. [in Russian].
10. Maksymova, U. (2011). Funktsionalnyy stan poperekovoho viddilu khrebta verkhnikh akrobativ [Functional state of the lumbar spine of the upper acrobats]. *Teoriya i metody fizychnoho vykhovannya i sportu* [Theory and methods of physical education and sport], 1, 43-49. [in Ukrainian].
11. Bychkov, V.V. (2004). *Estetika* [Aesthetics]. Moscow: Gardariki. [in Russian].
12. Lyutyi, T.V. (2010). *Marhinalnist u lyudskomu butti. Hrani lyudskoho buttya: pozytyvni ta nehatyvni vymiry antropokulturnoho. Monohrafiya* [Marginality in human being. The faces of human existence: positive and negative dimensions of anthropocultural. Monograph]. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
13. Vinkvist, C., Teylor, V. (2003). *Entsyklopediya postmodernizmu* [Encyclopedia of postmodernism]. Kyiv: Vydavnytstvo. Solomiya Pavlychko OSNOVY. [in Ukrainian].